Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Верхнеачакская средняя общеобразовательная школа имени А. П. Айдак»
Ядринского района Чувашской Республики

Рассмотрена
на заседании ШМО
Протокол №1

от «29» августа 2022г.

Руководитель ШМО

______Яжейкина С.В.

Согласовано
зам. директора по УВР
________ С.В.Степанова

от «30 » августа 2022г.

Утверждаю
Директор
МБОУ «Верхнеачакская СОШ» им А П Айдак»
__________ Яжейкина Т.А.

Приказ №236 «30» августа 2022г.

МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ " ВЕРХНЕАЧАКСКАЯ СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА ИМЕНИ А.П.АЙДАК" ЯДРИНСКОГО РАЙОНА ЧУВАШСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Подписан: МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ВЕРХНЕАЧАКСКАЯ СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА ИМЕНИ А.П.АЙДАК" ЯДРИНСКОГО РАЙОНА ЧУВАШСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
DN: ИНН=002119003186, СНИЛС=01464605429, ОГРН=1022102628877, STREET="ул. Ленина, 38а", E=vasosh@gmail.com, C=RU, S=Чувашская Республика - Чувашия, L=д. Верхние Ачаки, O="МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "" ВЕРХНЕАЧАКСКАЯ СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА ИМЕНИ А.П.АЙДАК"" ЯДРИНСКОГО РАЙОНА ЧУВАШСКОЙ РЕСПУБЛИКИ", G=Татьяна Анатольевна, SN=Яжейкина, T=директор, CN="МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "" ВЕРХНЕАЧАКСКАЯ СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА ИМЕНИ А.П.АЙДАК"" ЯДРИНСКОГО РАЙОНА ЧУВАШСКОЙ РЕСПУБЛИКИ"
Основание: Я являюсь автором этого документа
Местоположение: место подписания
Дата: 2022-11-07 11:10:18
Foxit Reader Версия: 9.7.1

Рабочая учебная программа
по литературному чтению на родном (чувашском) языке для 3 класса
на уровне начального общего образования

Составитель Яжейкина Светлана Венедиктовна,
учитель начальных классов первой категории

Верхние Ачаки – 2022 г

1. Предметӑн пулас результачӗсем

Харкамлӑх (личностные):

- ачасем хӑйсем вӗренекен пулнине ӑнланни, вӗренекенӗн яваплӑхне уҫӑмлани;
- ачасем тӑван ҫӗршыв, тӑван халӑх, тӑван чӗлхе, литература ӑнлавсене ӑша хывни, хӑйсем хӑш халӑх ывӑл-хӗрӗ пулнине ӑнланни, вӗсен тӑван халӑха хисеплес туйӑм амаланма пуҫлани;
- ачасем таврари пурнӑҫ, этем, ҫут ҫанталӑк ҫинчен мӗн пӗлнине анлӑлатни, тавракурӑмӗ йӗркеленсе пыни;
- харпӑр хӑй хӑтланӑвӗсене сӑнама-асӑрхама, вӗсемшӗн яваплӑ пулма хӑнӑхса пыни;
- шкулта, класра, урамра, килте, хӑнара хӑвна мӗнле тытмаллине, уроксене мӗнле хатӗрленмеллине, ӗҫ вырӑнне хатӗрлемеллине, парта хушшинче мӗнле лармаллине, ӗҫ хатӗрӗсемпе мӗнле ус= курмаллине, ӗҫе тӑрӑшса, тимлӗ, тирпейлӗ тумаллине ӑнланни;
- тимлӗх калӑпӑшӗ, пахалӑхӗ, самантлӑх, ятарлӑ тата ирӗклӗ астӑвӑмӗ аталанни;
- хайлавсенчи сӑнарсен лайӑх тата начар енӗсене шута илни;
- пӗчӗккӗн аслисемпе пӗрле ӗҫе хӑнӑхса пымаллине, пурнӑҫра ҫак хӑнӑхусем кирлӗ пулассине ӑнланни;
- ӗмӗтленни, вӗренни пурнӑҫра кирлӗ пулние тавҫӑрни.
- шкулта вӗренни пӗлӳ пухмалли, аталанмалли, харпӑр хӑй пурнӑҫне кӑсӑклӑрах, усӑллӑрах тума вӗренмелли тӗп мел пулнине ӑша хуни;
- ачан кӑмӑл-сипечӗ ҫырӗпленсе пыни: ваттисене хисеплемеллине, ҫынпа ырӑ пулмаллине, ҫынсем хушшинче хӑвна мӗнле тытмаллине, чӗр чунсене юратмаллине ӑнланса илни;
- шухӑшлав ӑслайӗсем туптанни.

Предметсен пӗрлӗхлӗ результачӗсем (метапредметные)

Пӗлӳлӗх(познавательные):

- итленӗ е вуланӑ чух мӗнле лармаллине тата урокра кирлӗ хатӗрсемпе мӗнле усӑ курмаллине пӗлни;
- таврари япаласене, пулӑмсене тӗпчес ӑнтӑлав аталанни;
- таврари япаласемпе пулӑмсем ҫинчен мӗн пӗлнине системӑлани: «Тӑван ҫӗр-шыв» ӑнлава уҫӑмлани. Вӑл ҫуралнӑ вырӑн, тӑван ял, тавралӑх, хӑй пурӑнакан республика тата ҫӗр-шыв (Раҫҫей) пулнине ӑнланни, унӑн культури, мухтавлӑ ҫыннисем ҫинчен пӗлни; ҫут ҫанталӑк законӗсем, япаласемпе пулӑмсем пӗр-пӗринпе ҫыхӑнса аталаннине курни;
- тавралӑх енӗсене, япалан вырӑнне кӑтартма, тавралӑхри вырӑнне палӑртма пӗлни;
- япаласен пӗрпеклӗхне, уйрӑмлӑхне, вӗсем мӗнпе уйрӑлса тӑнине курма, палӑртма пултарайни;
- ачан тавракурӑмӗ анлӑланни: ҫут ҫанталӑкри пулӑмсем, ҫулталӑк вӑхӑчӗсем, ҫемье, чӗр чунсем, ачасен пурнӑҫӗ, ӗҫӗ-хӗлӗ ҫинчен тӗплӗнрех пӗлни, тӗнче курӑмӗ йӗркеленсе пыни;
- туйӑм культури ҫивӗчленни: кирлӗ вӑхӑтра пулӑшма, мӗн тумалла, мӗнле тумаллине тавҫӑра пуҫлани;
-пысӑк, пӗчӗк, тан услӑха курни, логикӑллӑ шайлаштарайни;
- вӗренӳ хатӗрӗсенче кирлӗ материала шыраса тупма пӗлни;
- вӗренӳ хатӗрӗсенче панӑ символсене, модельсене, схемӑсене,паллӑсене ӑнланни;

Йӗркелӳ-хаклав(регулятивные):

- тантӑшӗсен тата харпӑр хӑй ӗҫне тищкерейни тата пахалайни;
- тишкерӳ – пӗтӗҫтерӳ ӗҫне хӑнӑхни, пӗтӗмӗшлине пайсем ҫине уйӑрма, пайӗсене пӗтӗҫтерме пӗлни;
- тӗрӗс курма, япаласен уҫлӑхри вырӑнне палӑртма пултарни;
- хӑйӗн ӗҫне вӗрентекен, юлташӗсем хакланине йышнни;
- вӗрентекен, класпа пӗрле палӑртнӑ задачӑна татса памалли тӗрлӗ майсем тупни;
- хӑвӑн шухӑшна ӑнлантарса парайни;
- йӑнӑша курма, пӗр-пӗрне йӑнӑш тӑвасран асӑрхаттарма вӗренни;
- ӗҫ йӗркине, мӗн хыҫҫӑн мӗн тумаллине, мӗншӗн ун пек тумаллине тавҫӑрни;
- ӗҫӗн кашни тапхӑрне вӗрентекен пулӑшнипе хак парса пырайни;
- харпӑр хӑй ӗҫне планлама пӗлни.

Хутшӑну(коммуникативные):

- шухӑша тӗрӗс те уҫӑмлӑ, ҫыхӑнуллӑ каласа пама тӑрӑшни;
- текстпа ӗҫлеме пӗлни, вулани ҫинчен ҫыхӑнуллӑ тата уҫӑмлӑ каласа пама тӑрӑшни;
- ачан пуплевӗ, йӑнӑша курма, пӗр-пӗрне йӑнӑш тӑвасран асӑрхаттарма вӗренни;
-пуплев культури аталанни: пӗр-пӗр япала, пулӑм, ӗҫ ҫинчен ҫыхӑнуллӑ, кирлӗ сӑмахсемпе усӑ курса каласа пама пултарни; юлташпа, аслисемпе, ваттисемпе мӗн ҫинчен тата мӗнле сӑмахсемпе усӑ курса

калаçмаллине ăнкарни, кампа калаçнă чух, хăçан, мĕнле сăмахсемпе (сывлăх сунни, тав туни, сывпулашни) усă курмаллине тавçăрни;

- çывăх, хирĕçле, пĕр пĕлтерĕшлĕ, нумай пĕлтерĕшлĕ сăмахсен пĕлтерĕшĕсене тĕрĕсрех, тарăнрах ăнланни, вĕсен ретĕнче кирлине суйлайни;
- сăмахсен куçăмлă пĕлтерĕшне ăнланни;
- чăваш чĕлхинче сăмахсен предложенире çирĕп йĕрке пуррине ăнланни, ăна пуплевре тытса пырайни;
- каласа парассин тĕрлĕ тĕсĕсене (калав, сăнлав, уйлав) пĕлни. Вĕсен тытăмĕпе уйрăмлăхĕсене курма, калавăн тĕрлĕ тĕсне йĕркелеме пултарайни;
- калав темине, тĕп шухăшне палăртайни;
- хутшăну пуплевĕ (диалог) тытăмне, унти предложенисен хăй евĕрлĕхне (ытларах тулли мар предложенисем) пĕлни. Диалог шалашĕ пĕр темăна, пĕр тĕп шухăша пăхăнса тăнине ăнланни. Майĕпен хутшăну пуплевне тĕрлĕ пуплев ситуацийĕсенче усă курма пултарни;
- ушкăнпа ĕçлеме пĕлни;
- сăмах йышĕ пуянланни;
- çынсем тĕрлĕрен шухăшлама пултарнине ăнланни.

Предметăн пайрам (предметные) результачĕсем:

- илемлĕ хайлавсене йышăнма, итлеме-ăнланма малалла хăнăхса пыни;
- «халăх сăмахлăхĕ», «ача-пăча сăмахлăхĕ» ăнлавсене уçăмлама пĕлни;
- чĕнӳ-йыхрав юррисемпе паллашса вĕсене мĕнле тĕллевпе каланине палăртма пултарни, мĕнле йĕркеленине сăнама пĕлни;
- шутлав сăввисем тахçан авал пулса кайнине ăнланни;
- тупмалли юмахсен хăйевĕрлĕхне, тытăмне сăнама пĕлни;
- илемлĕ хайлав мелĕсене (танлаштару, сăпатлантару) уйăрса илме пĕлни, вĕсене тупмалли юмахсенче тупайни; тупмалли юмахсем хайланă чухне çак мелсемпе усă курма пĕлни;
- «юмах» жанрăн хăйевĕрлĕхне ăнланса илни; юмах логикипе сюжетне сăнама пултарни; юмах тытăмĕн хăш-пĕр вăрттăнлăхĕсене уçăмлама ăнтăлни;
- «илемлĕ литература», «хайлав», «автор» ăнлавсене уçса пама пултарни;
- «калав», «сăвă» ăнлавсене уçăмлайни;
- сăвăласа çырнă хайлавсен тулашĕ, вĕсен хăйевĕрлĕхне сăнаса курма, «рифма», «ритм» ăнлавсене уçăмлама пĕлни;
- сăвăри йĕрке вĕçĕсем сасă тĕлĕшĕнчен пĕр пек янăрани çеç çителĕксĕр, шухăш уçăмлăхĕ те пулмаллине ăнланни;
- калава ансаттăн тишкерме вĕренни;
- сăвăласа çырнă хайлавсене туйма-ăнланма (восприятие) вĕренни;
- автор сăвăсенче тĕрлĕ кăмăл-туйăма палăртнине ăнланни;
- калав мĕн çинчен пулнине ăнланни, калав темине уçăмлама вĕренни;
- калав теми унта мĕн çинчен каланипе çыхăнса тăнине ăнланни;
- илемлĕ хайлавсенчи шӳте ăнланма пĕлни.

ЛИТЕРАТУРА ВУЛАВ ЁСЛАЙ.СЕМПЕ ХЁНЁХЁВ.СЕНЕ Т.Р.СЛЕСЕ ХАКЛАССИ

«5» паллё =акён пек чухне лартмалла% ача текста т.р.с вулать пулсан* сёмахсене: сасёсене т.р.с: пёсмасёр: сыпёксемпе саспаллисене вырён.пе ылмаштармасёр: сёмахсенчи пусёмсене т.р.с туса: предложенисен в.=.чи чарёну паллисене пёхёнса тив.=л. Чарёнусемпе: интонаципе вулать* текстри палламан сёмахсене асёрхама пултарать* юмаха: калава: сёвва п.р-п.ринчен уйёрма: вулани тата текстри \керч.ксем =инчен й.ркипе: =ыхёнуллён каласа пама: в.рентекен ыйтёв.сем тёрёх текстпа .=леме п.лет* сёнарсен .=.семпе хётланёв.сене сёлтавлама пултарать* пёхмасёр каламалли сёвё текстне =ир.п п.лет: ёна т.р.с те палёртуллё: тив.=л. интонаципе каласа парать?

«4» паллё =акён пек чухне лартмалла: ача вуланй текста ёнланать пулсан*

1 - м.ш =ур=улта п.р тик.сс.н: сёмахсене вакламасёр (йывёр сёмахсене сыпёкласа): минутра 25 сёмахран кая мар вулать*

2 -м.ш =ур=улта п.р тик.сс.н: сёмахсене вакламасёр (йывёр сёмахсене сыпёкласа) минутра 40 сёмахран кая мар вулать*

«3» паллё =акён пек чухне лартмалла: ача м.н вуланине в.рентекен пулёшнипе =е= ёнланса илет пулсан*

1- м.ш =ур=улта текста такёна-такёна: сёмахсене вакласа (хёш-п.р сёмахсене =е= туллин) минутра 25 сёмахран кая мар вулать*

2- м.ш =ур=улта тик.сс.н: сёмахсене вакласа (хёш-п.р сёмахсене туллин) минутра 35 сёмахран кая мар вулать: анчах сёмахсемпе сыпёксене 3—4 =.рте п.р-п.ринпе пётраштарать: сиктерсе хёварать: вырён.пе улёштарать: сёмахсемпе предложенисем хушшинчи чарёнусене т.р.с тумасть* м.н =инчен вуланине каласа панё чухне пуплев йёнёш.сем тёвать: в.сене в.рентекен пулёшнипе =е= т\рлетет* пёхмасёр каламалли сёвё текстне =ир.пех п.лмест?

«2» паллё =акён пек чухне лартмалла: ача в.рентекен ыйтёв.сем пулёшнипе те текста ёнланаймасть*

1-м.ш =ур=улта саспаллисемпе 20 сёмахран кая мар вулать*

2-м.ш =ур=улта такёна-такёна: сёмахсене сыпёкласа: минутра 30 сёмахран кая маар: сыпёксене: сасёсене 6 =.рте п.р-п.ринпе пётраштарса: сиктерсе хёварса: ылмаштарса вулать: сёмахсемпе предложенисем хушшинчи чарёнусене тума п.лмест* текст ёшлёхне в.рентекен пулёшнипе те каласа параймасть* сёвё тексч.н пысёк пайне пёхмасёр калаймасть?

КЛАСС ТУЛАШ.НЧИ ВУЛАВ ЁСЛАЙ.СЕМПЕ

ХЁНЁХЁВ.СЕНЕ Т.Р.СЛЕСЕ ХАКЛАССИ

В.ренекенсен класс тулаш.нчи вулав пахал.хне т.р.слесе хакланё чухне т.п вырёнта вулав=ён ёслав ёслай.семпе хёнёхёв.сене шута илмелле? +ав шутра: ача- пёча к.некисене п.лни: в.сене х.й т.лл.нех суйласа илме пултарни: к.некене в.=не =итичченех вуласа тухни: ёнланса вулани: вулани =инчен =ыхёнуллён каласа пани: к.некери \керч.ксем текст ёшлёх.н хёш самантне сёнланине ёнкарни?

Паллёна ача эрнере м.н чухл. вуланине шута илсе ларта==..

Класс тулаш.нчи вулавшён в.рен\ ч.р.к.сенчи тата п.т.м.шле паллёна уйрёммён лартма==.: ёна литература вулавне хакланё чухне шута илмелле?

«5» паллё =акён пек чухне лартмалла: в.ренекен программёна кётартнё (кётартманнисене те) п.рмаях вулать: п.р-п.р к.некене ыттисенчен ун.н тулаш паллисем((яч.пе автор хушамач.) тёрёх уйёрса илет: к.неке автор.н яч. тата унти \керч.ксем тёрёх м.н е кам =инчен =ырнине ёнкарать: хайлава хёй т.лл.н ёшра вуласа тухма пултарать: в.рентекен ыйтёв.сем тёрёх к.некери сёнарсене асёнса тухма тата в.сене сёнлама п.лет: класра халь =е= е маларах вуланё к.неке сенчи хайлава аса илсе каласа параять* класра вуласа тишкерн. 1—2 к.неке (хайлав) ятне аса илсе калать пулсан*

«4» паллё =акён пек чухне лартмалла: в.ренекен программёра кётартнё к.некесене вулать: п.р-п.р к.некене ыттисем хушшинчен ун яч.пе автор хушаматне пёхса суйласа илет: к.неке автор.пе ячее: \керч.ксем е к.неке яч.пе унти \керч.ксем тёрёх м.н е кам =инчен =ырнине ёнкарайрать: урокра палёртнй вёхётра хайлава хёй тёлл.нех ёшра вуласа тухаять: в.рентекен ыйтёв.сем тёрёх к.некери сёнарсене асёнса тухма тата в.сене сёнлама п.лет: халь =е= е маларах класра вуланё к.неке е хайлав =инчен каласа параять* уйрём темёпа класра вуласа ушкёнпа тишкерн. п.р-п.р к.некен (хайлавён) ятне аса илеет пулсан?

«3» паллё =акён пек чухне лартмалла: ача к.некене в.рентекен аса илтернипе =е= вулать: п.р-п.р к.некене ыттисенчен унён паллисем тёрёх в.рентекен пулёшнипе =е= уйёрайрать: унён темине (кам е м.н =инчен =ырнине) к.неке хуплашкинчи е текстри \керч.ксем тёрёх =е= ёнкарайрать* урокра палёртнё вёхётра =.н. к.некене пёхса тухать: анчах та в.рентекен тупма каланё хайлава хёй т.лл.н тупаймасть: класра халь =е= е маларах вуласа тухнё к.неке =инчен чуххёмён =е= каласа пама тата сёнарсене асёнса тухма п.лет: класра вуласа тишкернё к.некесен яч.сене хёш-п.р темёпа =ыхёнтарсан =е= аса илме пултараять пулсан.

2. СОДЕРЖАНИ – 68 сехет

Ак çитрĕ сентябрь . Çамрăкла вĕренни - чул çинче. Г.Волков. Вĕреннĕ Лаша Г.Сапгир. Мăйăр хуппи. Хв. Уяр. Чи хаклă парне. К. Беляев.

Чăваш çĕршывĕ. Тăван çĕршыв – пирĕн анне . К.Ушинский. Тăван çĕршыв. Чăваш Республикин Патшалăх гимнĕ. Ылтăн çĕр. Х. Кашкăр. Лăпкă çĕршывра. Н.Янкас. Туслăх сăмахĕ. С.Вишневский.

Кĕркунне. Кĕрхи сăнсем. Н.Теветкел. Кĕр пасарĕ. Н.Исмуков. Кĕрхи вăрманта. И.Соколов-Микитов. Кĕрхи хуран. М.Волкова. Çулçă. О.Туркай. Сивĕтет çанталăк. Н.Янкас.

Халăх сăмахлăхĕ. Тупмалли юмахсем. Вăйă-шăпа юрри-савви .Вăйă юррисем. Хăш-пĕр хускану вăййи йĕрки. Пулмасла халап. Ăсансене ертсе килни К,Чулкаç. Юптарусем. Ула куракпа тилĕ. Эзоп. Ула куракпа Тилĕ. И.Крылов. Пакшапа кашкăр. Тилĕ Туспа Кролик Тус. Дж.Харрис.

Улăп йăхĕнчен эпир, туссем. Улăпсем. Г.Юмарт. Ной карапĕ. Библирен.Ту çинчен аннă Улăп. Улăп халапĕсенчен. Çунатлă урхамах. Улăп халапĕсенчен.

Юмах юпа тăрринче. Чее такасем. Чăваш халăх юмахĕ. Курай юмахĕ. Пушкăрт юмахĕ. Пакшапа мăйăр. Удмурт халăх юмахĕ.

Асамçă хĕл. Хĕл пуçламăшĕ. В.Эктел. Хĕлле... А.Пушкин. Хĕллехи çу кунĕсем. Н.Сладков. Хырпа Чăрăш тата Уртăш мĕншĕн яланах симĕс? Чăваш халăх юмахĕ. Йĕлтĕрпе. В.Харитонов. Халăх хайлавĕ майлă. А.Смолин. Мулкач йĕрĕпе. Г.Харлампьев. Намăсланакан çĕнтерӳçĕ. Н.Силпи. Малтанхи юр. А.Воробьёв.

Эпир – сăпайлă ачасем. Йăмăк. Н.Карай. Çывракан ача. М.Джалиль. Пулăшакан. Р.Минатуллин. Шăна кăмпин шапи. А.Галкин. Чечек çыххи. Н.Иванов. Кĕрен тӳпе. И.Шухши. Пуянлăх хакне ĕçлекен çеç пĕлет. Г.Волков. Хăравçă. Л.Ковалюк. Хапхаçă. А.Ерусланов. Хăйне çеç юратнă Улăп. О.Уайльд. Шăвăç витре. И.Исемпек. Асанне шкулĕ. В. Ар-Серги.

Çур хаваслăхĕ. Çурхи тĕнче. Н.Исмуков. Çуркунне пуçланать. Л. Смолина. Ешĕл шав. Н.Некрасов. Çурхи вăйă. У.Мишши. Çурхи вăрманта. М.Кипек. Çеçпĕл. А. Каттай. Малтанхи хĕвел. Г.Снегирёв. Çуркунне çитсен. К.Иванов. Таврана илем кӳреççĕ. Н.Матвеев. Çурхи кун .А.Артемьев.

Кĕрленĕ вăрçă çĕр çинче тахçан. Малтанхи кун. А.Алка. Çумăр куççулĕ. А.Галкин. Вăрçă çăкăрĕ. Ю.Николаева. Хурçă хĕр. А.Тимбай. Берлинти палăк. А.Каттай. Çĕр улми сутма кайни. А.Кипеч. Ан пултăр вăрçă. П.Эйзин.

Чĕр чун тĕнчи. Аптраман кăвакалсем. Н.Ишентей. Кашкăрсемпе çапăçни. С.Элкер. Ăсанпа Хураçка. Н.Иванов. Уртăш. Н.Матвеев. Çара çерси. Н.Матвеев. Сăркка. О.Савандеева. Кашкăр тавăрăвĕ. Г.Орлов.

Ытарайми, асран кайми Тăван тавралăх! Эл кӳлли. И.Дубанов. Çил ачи. В.Харитонов. Çухату. Г.Орлов. Çулçӳревçĕ вăрăсем. Пĕлĕтсем. Аçта васкатăр? М.Волкова. Пĕлĕтсем – шур путексем. Р.Сарпи. Тарăхнă така. Х.Уяр. Лĕпĕш. Х.Юлдашев. Çуллахи каникул. У.Мишши. Кӳлĕ хĕрринче. Г.Харлампьев.

Вулав хăнăхăвĕсем. Тĕрĕс ăнланса, пĕр тикĕссĕн, сăмахсене вакламасăр, вăтам хăвăртлăхпа вуласси. Вулав хăвăртлăхĕ минутра 70 сăмахран кая мар пулмалла (ăшра вуланă чухне сăмах шучĕ 80 таран ӳсмелле). Шухăш аталанăвне кăтартакан сăмахсене ансат мелсемпе усă курса палăртасси.Шухăшне тата тĕллевне кура текста тивĕçлĕ интонаципе (хăвăрт е хуллен, сасса хăпартса е хăпартмасăр, логика пусăмĕсемпе логика тăхтавĕсем туса) вуласси. Сасăпа вуланă чухне харкам вулава асăрхаса пырасси, йăнăш вырăнсене тепĕр хут тĕрĕс вуласа тӳрлетесси. Текстра пĕлтерĕшне уçăмлатмалли сăмахсене харкам тĕллĕнех палăртасси.

Текстпа ĕçлесси. Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси. Вуланă текстри ĕçсем мĕнле аталанса пынине йĕркипе аса илсе каласси (ансат план тăрăх). Панă ыйтăва хуравлама текстри кирлĕ вырăна тупасси. Текстăн шухăш тĕлĕшĕнчен вĕçленнĕ пайĕсене уйăрасси, вĕрентӳçĕ пулăшнипе текст ятне ăнлантарасси, унăн тĕп шухăшне палăртасси. Ансат план ăсласси, план тăрăх текст ăшлăхне асамласа каласа парасси (туллин, кĕскен, суйлавлăн). Вуланине туллин тата суйлавлă каласа панă чух самахлă ӳкерчĕксем тăвасси, санарлă сăмахсемпе, сăмах майлашăвĕсемпе, синонимсемпе вырăнлă усă курасси. Сăнарсене, çут çанталăка сăнласа кăтартнă чух усă куракан сăмахсене, вĕсен майлашăвĕсене текстра тупасси. Сăмахăн текстри пĕлтерĕшне ăнланасси. Сăнарсене вĕрентӳçĕ пулăшнипе хак парасси. Курни-илтни, сăнани çинчен çыхăнуллă калав тăвасси. Каланă шухăша вуласа тухнă текстри тĕслĕхпе çирĕплетесси. Инсценировкăсене хутшăнса роль сăмахĕсене тивĕçлĕ интонаципе вуласси.

Илемлĕ литература жанрĕсен хăш-пĕр уйрăмлăхĕсем: юмах (унта тĕлĕнмелле, чăн пурнăçра пулма пултарайман ĕçсем пулса иртеççĕ), юптару (сăнарĕсем - тĕрлĕ чĕр чун, йывăç курăк; вĕçĕнче вĕрентсе калани пур), сăвă (йĕркисем хăйне евĕр виçеллĕ, йĕрке вĕçĕсем пĕр пекрех янăраççĕ).

Веренӳ кĕнекине чухласси: кирлĕ хайлава унăн тупмаллинчи ячĕ тăрăх тупасси; кĕнекене пĕр авторăн калавĕ е сăвви тĕлне уçасси; тема тĕлĕшĕнчен пĕр-пĕрне çывăх хайлавсене асăрхасси; текст хыççăнхи ĕçсене харпăр хăй тĕллĕн ăнланса пурнăçласси.

КЛАСС ТУЛАШĔНЧИ ВУЛАВ

Вулав материалĕ: чăваш, вырăс, ытти тăванла халăхсен писателĕсем ачасем валли çырнă 15-20 кĕнеки, «Тантăш»хаçатпа «Тетте» журналти материалсем (вĕрентӳçĕ суйласа илнĕ тăрăх). Хĕлхем» кĕнеке тăрăх».

Вулав тематики: тăван тавралăх илемне сăнлакан, пурнăҫа юратма, ҫут ҫанталăка упрама, сапăр та тараватлă пулма вĕрентекен, тĕрлĕ халăх ывăлĕ- хĕрĕсен пархатарлă ĕҫ-хĕлне сăнлакан сăвăсемпе калавсем, пысăкрах калăплă хайлав сыпакĕсем, юмахсем.

Ача-пăча кĕнекипе ĕҫлесси (пĕлӳсем, ăслайсемпе хăнăхусем). Кĕнеке пайĕсене пĕлесси: титул листи, ум сăмах, тупмалли, вĕҫĕнче калани. Кĕнеке мĕн ҫинченнине унăн пайĕсем тăрăх ăнкарасси. Класс тулашĕнчи вулав урокĕ валли кирлĕ кĕнекене шыраса тупасси. Класс тулашĕнче I ҫурҫулта эрнере вăтамран 10—12, II ҫурҫул вĕҫĕнче 20—25 страницăран кая мар вуласси, вуласа пĕлнине вĕрентӳҫĕ ыйтавĕсем тăрăх каласа парасси. Кĕнекен ятне, авторне аса илме пĕлесси. Паллашнă писателĕн 2—3 кĕнекине астăвасси. Сĕннĕ кĕнекесен списокĕпе, тема картотекипе усă курасси.

Ҫĕнĕ литература вăййисем выляма вĕрентесси. Вĕсене класс тулашĕнче те выляттарасси.

Вĕрентӳ меслечĕсем, ачасен пĕлĕвне тĕрĕслесси

Кашни урокрах ачасене вĕренӳ кĕнекипе усă курма, кирлĕ темăна, правилăна, хăнăхтарăва хăвăрт шыраса тупма, хăнăхтарура мĕн хушнине йĕркипе тума вĕрентсе пымалла. Ҫавăн пекех вĕсене хайсем пурнăҫланă хăнăхтару мĕн тума кирлине, мĕне вĕрентнине ăнкарма хистемелле. Ачасене вĕренӳре хавхалантарас тесе тăван чĕлхе урокĕсенче тĕрлĕрен вĕрентӳ вăййи, вăйăллă хăнăхтарусем (сăмах каҫмăшĕсемпе шарадăсем, ребуссем шутлани, сăмахсем шыраса тупни, тăван сăмахăн вăрттăнлăхне, кун-ҫулне кăтартакан пĕчĕк калавсене вулани т.ыт.те) йĕркелемелле. Вĕсем ачасен тимлĕхне ӳстерме, ывăннине сирсе яма, вĕренӳ тухăҫне пысăклатма пулăшаççĕ. Урок тытăмĕ пĕр евĕрлĕ пулни кĕҫĕн класри ачасене час ывăнтарать. Унтан хăтăлмашкăн урока тĕрлĕ ĕҫ кĕртсе черетлентермелле: калаҫу, чĕлхе сăнавĕ-тишкерĕвĕ, кĕнекепе тата тетрадьпе ĕҫлени, класс хăми ҫине ҫырни, грамматика вăййисем ирттерни т.ыт.те.

Ачасен пĕлĕвне тĕрĕслесси

«5» паллă ҫакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен мĕн вуланине туллин ăнлансан;
1-мĕш ҫур ҫулта тулли сăмахăн (пĕрремĕш хут тĕл пулнă сăмахсене сыпăкласа), пĕр тикĕссĕн, тивĕҫлĕ интонаципе минутра 65 (ăшра 80) сăмахран кая мар вулать;
2-мĕш ҫур ҫулта тĕрĕс ăнланса, пĕр тикĕссĕн, сăмахсене вакламасăр, текст пĕлтерĕшĕпе шухăшне шута илсе тивĕҫлĕ интонаципе (хăвăрт е хуллен, сасса хăпартса е хăпартмасăр, логика пусăмĕсемпе тăхтавсем туса) минутра 75 (ăшра 80) сăмахран кая мар вулать; вуланине туллин, кĕскен тата суйлавлăн каласа пама, пысăках мар текст пайĕсене харкам тĕллĕн уйăрса ят пама, ансăр план тăрăх каласа пама, ыйтусене хуравлама, шухăшне текстри тĕслĕхпе ҫирĕплетме, хайлавăн тĕп шухăшне ваттисен сăмахĕсемпе тата каларăшсемпе палăртма, текста асăмласа каласа панă чухне сăнарлă сăмахсемпе усă курма пĕлет; автор герой ҫине мĕнле куҫпа пăхнине, сăвă, калав, юптару, пьеса ансат уйрăмлăхĕсене чухлать; пăхмасăр каласа pамалли сăвă текстне ҫирĕп пĕлет, ăна тĕрĕс те палăртуллă каласа парать.

«4» паллă ҫакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен вуланă текста ăнланать пулсан;
1-мĕш ҫур ҫулта текста палăртуллăн, сăмахсене вакламасăр (йывăр сăмахсене сыпăкласа), вулав тĕрĕслĕхне асăрхаса, йăнăшсене тӳрлетсе пырса, минутра 50 сăмахран кая мар вулать;
2-мĕш ҫур ҫулта вулав хăвăртлăхĕ 65 сăмахран кая мар, вулавра 1-2 йăнăш, ача ăна хăех тӳрлетет; сăвва палăртуллăн, тивĕҫлĕ интонаципе пăхмасăр каласа пама пĕлет, анчах та пысăках мар йăнăшсем (пĕр сăмахах темиҫе хут калани, пăтраштарни т.ыт.те) тăвать.

«3» паллă ҫакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен ача текстăн тĕп шухăшне вĕрентӳҫĕ пулăшнипе ҫеҫ ăнланать пулсан;
1-мĕш ҫур ҫулта текста тулли сăмахăн (хăш-пĕр сăмахсене вакласа), сасса улăштармасăр минутра 50 сăмахран кая мар вулать;
2-мĕш ҫур ҫулта вулав хăвăртлăхĕ минутра 60 сăмахран кая мар, ача сăмахсене, сыпăксемпе сасăсене 4-6 ҫĕрте пăтраштарса, сиктерсе хăварса, вĕсене вырăнĕпе ылмаштарса, сăмахсенчи пусăмсене тĕрĕс мар туса вулать; мĕн ҫинчен вуланине ҫыхăнуллăн каласа пама пĕлмест, текст пайĕсене уйăрса ят пама вĕрентӳҫĕ пулăшнипе ҫеҫ пултарать, пуплев йăнăшĕсем тăвать, вĕсене пулăшмасăр тӳрлетеймест; пăхмасăр каламалли сăвва ҫирĕпех пĕлмест.

«2» паллă ҫакăн пек чухне лартмалла: вĕренекен ача 1-мĕш ҫу рҫулта сасса улăштармасăр, сăмахсене вакласа, минутра 35 сăмахран кая мар вулать;
2-мĕш ҫур ҫулта хăш-пĕр сăмахсене ҫеҫ вакламасăр минутра 45 сăмах таран вулать; 6 йăнăшран ытларах тăвать; мĕн вуланине пăтраштарса, ҫыхăнусăр каласа парать, вĕрентекен ыйтăвĕсемпе те текстăн пайĕсене уйăрма пĕлмест; сăввăн пысăк пайне пăхмасăр каласа пама пултараймасть.

3. Литература вулавĕ урокĕсен тематика планĕ 3 - мĕш класс. 68 сехет

№	Раздел (пурĕ сехет)	Урок теми	Сехетсен шучĕ
1	Ак çитрĕ сентябрь… 4 сехет	Литература вулавĕ предметăн 3 –мĕш класс валли палăртнă тĕллевĕсемпе задачисем.	1
2		Сăвă ячĕ, теми, тĕп шухăшĕ.	1
3		Калав, калаври сăнарсем, калаври ĕç аталанăвĕ ăнлавсем.	1
4		Класс тулашĕнчи вулав. Шкула. Петĕр Çăлкуç	1
5	Чăваш çĕршывĕ - 3 сехет	Савнă çĕр, Чăваш çĕр-шывĕ. Чăваш республикин Патшалăх атрибучĕсем.	1
6		Калав ячĕ, теми, тĕп шухăшĕ.	1
7		Сăвăллă хайлав, унти кăмăл-туйăм, сăнарлăхпа палăртулăх мелĕсем.	1
8	Кĕркунне - 4 сехет	Кĕр пуçламăшĕн сăнлăхĕсем, вĕсене сăнламалли мелсем.	1
9		Ылтăн кĕркунне сăнлăхĕсем, вĕсене сăнлани. Сăнарлăх хатĕрĕсем.	1
10		Сăнлавлă калав. Сăнарсем.	1
11		Класс тулашĕнчи вулав. Кĕрхи сăнсем.	1
12	Халăх сăмахлăхĕ - 7 сехет	Тупмалли юмахсем – халăх сăмахлăхĕн тĕслĕхĕсем. Çыравçăсем хайланă тупмалли юмахсем.	1
13		Вăйă-шăпа юррисем.	1
14		Ача-пăча вăййисем.	1
15		Класс тулашĕнчи вулав. Чуччу кашти авăнтăр	1
16		Çыравçăсем хайланă пулмасла халапсем.	1
17		Юптарусем.	1
18		Прозăлла юптарусем.	1
19	Улăп йăхĕнчен эпир, туссем… - 4 сехет	Мифсем. Улăп халапĕсем.	1
20		Класс тулашĕнчи вулав. Ылтăн хутаç	1
21		Тĕрлĕ халăх халапĕсем, вĕсен пĕрпеклĕхĕпе уйрăмлăхĕсем.	1
22		Халапсен пурнăçри вырăнĕпе пĕлтерĕшĕ.	1
23	Юмах юпа тăрринче - 3 сехет	Чăваш халăх юмахĕ. Чĕр чун юмахĕсем.	1
24		Тĕрлĕ халăх юмахĕсем. Йăла юмахĕсем.	1
25		Класс тулашĕнчи вулав. Юмах ятăм, юптартăм.	1
26	Асамçă хĕл -6 сехет	Поэзи хайлавĕсенчи сăнарлăх мелĕсем.	1
27		Хайлаври сăнарсем.	1
28		Юмахра сăнланнă вăхăтпа сăнарсен характерĕн шайлашăвĕ.	1
29		Сăвăласа çырнă илемлĕ хайлавсен кĕввипе чĕлхи. вĕсенче автор кăмăл- туйăмĕ палăрни.	1
30		Класс тулашĕнчи вулав. Хĕл илемĕ	1
31		Калав теми, тытăмĕ, тĕп шухăшĕ.	1
32	Эпир сăпайлă ачасем - 11 сехет	Н. Карай. «Йăмăк».	1
33		М. Джалиль. «Çывракан ача».	1
34		Р. Минатуллин «Пулăшакан»	1
35		А. Галкин «Шăна кăмпин шăпи»	1
36		Н Иванов «Чечек çыххи»	1
37		И Шухши «Кĕрен тӳпе»	1
38		Г. Волков «Пуянлăх хакне ĕçлекен çеç пĕлет»	1
39		Л. Ковалюк. «Хăравçă».	1
40		О. Уайльд. «Хайне çеç юратнă Улăп»	1
41		Класс тулашĕнчи вулав. Ĕç – пурнăç илемĕ	1
42		В.Ар –Серги «Асанне шкулĕ»	1
43	Çур хаваслăхĕ - 6	Н. Исмуков. «Çурхи тĕнче»	1

44	сехет	Л. Смолина «Çуркунне пуçланать», Н. Некрасов. «Ешĕл шав» сăввисем	1
45		Мĕтри Кипек «Çурхи вăрманта»	1
46		Г. Снегирев «Малтанхи хĕвел»	1
47		Н. Матвеев «Таврана илем кÿреççĕ», А. Артемьев «Çурхи кун»	1
48		Класс тулашĕнчи вулав. Çут çанталăк тата эпĕ.	1
49	Чĕр чун тĕнчи - 6 сехет	Н. Ишентей «Аптраман кăвакалсем»	1
50		С. Элкер «Кашкăрсемпе çапăçни».	1
51		Н. Матвеев «Уртăш»	1
52		Класс тулашĕнчи вулав. Чĕр чун тĕнчи	1
53		Н. Матвеев «Çара çерçи»	1
54		Г. Орлов «Кашкăр тавăрăвĕ»	1
55	Кĕрленĕ вăрçă çĕр çинче тахçан - 8 сехет	А.Алка. «Малтанхи кун»	1
56		Класс тулашĕнчи вулав. Çут çанталăка упра	1
57		А.Галкин. «Çумăр куççÿлĕ»	1
58		Ю.Николаева. «Вăрçă çăкăрĕ». Асаилÿ	1
59		А.Тимбай. «Хурçă хĕр»	1
60		А.Кипеч. «Çĕр улми сутма кайни»	1
61		Класс тулашĕнчи вулав. Юмах ятăм, юптартăм.	1
62		Петĕр Эйзин. «Ан пултăр вăрçă нихăçан»	1
63	Ытарайми, асран кайми тăван тавралăх - 6 сехет	И. Дубанов «Эл кÿлли»	1
64		М. Волкова «Пĕлĕтсем, ăçтаваскатăр?». Р. Сарпи «Пĕлĕтсем – шур путексем»	1
65		Х. Уяр «Тарăхнă така».	1
66		Х. Юлташев «Лĕпĕш». У. Мишши «Çуллахи каникул».	1
67		Г Харлампьев «Кÿлĕ хÿрринче».	1
68		Класс тулашĕнчи вулав. Тăван ен Н.Сандров Эпир çуралнă вырăнсем.	1